

123. • BERNÁTH AURÉL (1895–1982)

Elvira arcképe (Asztalnál ülő leány), 1937

Olaj, vászon, 110 x 80 cm
Jelezve balra lent: BA

Kezdő ár: 3 000 000 Ft / 9 677 EUR
Becsérték: 6 000 000 – 8 000 000 Ft
Estimated value: 19 355 – 25 806 EUR

ÉLETMŰ-KATALÓGUS SZÁM: 1937/4

AUKCIONÁLVA:

- BÁV jubileumi aukció (5. sz. művészeti nagyaukció), Budapest, 1968. december, 601. tétel

PROVENIENCIA:

- Fränkel Galéria, Basch Lóránt, Bednay Dezső, Dévényi Iván

KIÁLLÍTVA ÉS REPRODUKÁLVA:

- Bernáth Aurél festőművész gyűjteményes kiállítása, Fränkel Galéria, Budapest, 1937. április 4 – 25. katalógus: 12.
- Az esztergomi Dévényi Gyűjtemény kiállítása. Balassa Bálint Múzeum, Esztergom, 1983. katalógus: 44.
- A magyar festészet rejtőzködő csodái 1920–1984. Válogatás magyar magángyűjteményekből II., Mű-Terem Galéria, Budapest, 2005. 217.
- A Dévényi Gyűjtemény. Szerk. Virág Judit–Törő István, Mű-Terem Galéria, Budapest, 2006. 46.

REPRODUKÁLVA:

- Pesti Napló Képes Melléklet, 1937. április 4.

1. a festmény a Pesti Napló Képes mellékletében, 1937. április 4.

Vajon melyik a dominánsabb, maga a mű, vagy a művet néző ember? Örök és megválaszolhatatlan kérdés, mert a kettő elválaszthatatlan egymástól. A művész megalkotja, a gyűjtő kiválasztja és beilleszti a gyűjteményébe, a műtörténész pedig ír róla. Dévényi Iván pont olyan gyűjtő volt, akit ha tehetnének, a műalkotások leginkább kívánnának maguknak. Avatott szemmel választotta ki a számára fontos darabokat, nem volt rest, hogy minden lehetséges információt összegyűjtsön róluk és kiváló ízléssel helyezte el őket lakásában. Megfelelő társaságban a képek kinyílnak és beszélgetni kezdenek egymással és Dévényi gyűjteményének darabjai fantasztikusan érdekes eszmecserébe bonyolódtak, amelynek fő témája a magyar modernizmus kezdeteitől az avantgárdig ívelt. Bernáth Aurél most aukcióra kerülő műve, a kollekció egyik fődarabja volt, mely több, szintén remek képpel együttesen reprezentálta a huszadik századi magyar festészet egyik valóban legkiemelkedőbb alkotójának művészetét.

Bernáth Elvira, a kép modellje, a festő egyetlen, életben maradt leánytestvére volt. Gyönyörűen hegedült és ihletett verseket írt, sosem ment férjhez és nem született gyermeke. A művész számos alkalommal megörökítette a "művésznőt". E szépséges rajzolt és festett sorozatból kiemelkedik két pasztell 1929-ből és két olajkép az 1930-as évekből. A *Nő kagylóval* (pasztell, 1929/5) a kaposvári Rippl-Rónai Múzeumé, az *Asztalnál ülő nő* (pasztell, 1929/33) pedig az egyik leghíresebb kortárs magyar festő gyűjteményének díszjele. A *Művésznő* (olaj, 1931/11) a budapesti Kiscelli Múzeum tulajdona, a most aukcióra kerülő darab pedig az utolsó jelentős, a Dévényi-gyűjteményben töltött évtizedek után ismét helyét kereső mű, ebben a sorban. „Minden kiállításán ugyanazt a csodálkozást érezzük, amit a mostanin (a Fränkel Galériában) egy-egy olyan festménye előtt, mint az *Elvira*, *A festő munka közben*, a *Pihenők*, a *Férfi karba tett kézzel* című előtt. Milyen hétköznapi alakok, jelenetek, környezetek! A kép egésze mégis csupa sejtelmes suhogás: mögötte egy álmódzó lélek érzik, meseszövedő képzelet, álmogombolyító, valami más világról való színek idézője.” – írta Elek Artúr, a most bemutatott portrét is említő kritikájában.

Bernáth Elvira (1901–1987) a kép elkészültének idején Szigetváron lakott és titkárnőként dolgozott. Rendszeresen látogatta azonban testvérbátyjait, Aurélt és Cézárt, így készülhetett el portréja valamikor 1937 legelején, Bernáth budapesti műtermében. „Medrébe tért az indulat, nincs lázadás sehol” – írta *Éjjel* című versében Elvira pár évvel korábban. S mintha ezzel csendülneek össze Bernáth gondolatai 1937-ből: „Jön azonban egy idő, mikor az ember számára a környezet zajja elcsendesedik és csupán arra lesz gondja, hogy azt a helyet, ahol a lábát megvetette, miként építheti ki jobban. [...] Az évek folyamán tehát, – már amennyire az ember festészetét kormányozni tudja, – mindinkább arra törekedtem, hogy világos és egyszerű fogalmazás mellett a lehetőségig gazdagítsam képeim színskultúráját.” Bernáth az 1930-as években már messze rugaszkodott attól, hogy a világot póré tárgyyszerűségében vagy tovatűnő pillanatnyiségében szemlélje. Az izmusok közül, talán a humanizmus lenne a legalkalmasabb jelző művésze szellemiségének megragadására. Ha valaki, akkor éppen ő és még néhány kortársa emelte be ezt a fogalmat a hazai képzőművészet szótárába. „Bernáth a humanizmus legtisztább szellemében vallja az ember szabad egyéni és magas lelki küldetését. [...] Ez a magatartás, a merengés felhődző és bujkáló fényű, nyugtalan szellemszárnyakon csapongó romantikája bizonyára nem harc a sötétség ellen a szó politikai értelmében. De ennél jóval többet jelent. Égő fáklyát, emberibb csillagzatok vigasztaló és biztató visszfényét.” – írta Kállai Ernő annak az 1937-es kiállításnak a katalógusában, melyen az *Elvira* arcképe is szerepelt. „Témái megválasztásánál nem keresi a különöset. A legegyszerűbb lírai pillanatok és jelenségek belülről fűtött kifejezése foglalkoztatja.” – írta róla Dutka Mária szintén 1937-ben. Bernáth ezzel a művészi alapállással a két háború közötti magyar újromantika egyik legjelentősebb alakjává vált. Műveit a filozofikusan szemlélődő jelleg és a bársonyos színek végtelen gazdagságának költői együttese teszi egyedivé és utánozhatatlanul gyönyörűvé.

Rum Attila